

KARAHİNDİBALAR

THEA LENARDUZZİ

ÇEVİREN: ŞAFAK TAHMAZ

livefa
yayınevi

Thea Lenarduzzi, başta *Times Literary Supplement* olmak üzere çeşitli dergiler için çalışan bir yazar, editör ve yayıncıdır. *Karahindibalar* yazarın 2020 Fitzcarraldo Editions Deneme Ödülü'nü kazanan ilk kitabıdır.

şafak Tahmaz, İstanbul Üniversitesi Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bölümü'nde lisans ve yüksek lisans eğitimi aldı. Çevirmenlik, editörlük ve telif hakları üzerine alışıyor, Uluslararası İlişkiler okuyor. Türkçeye kazandırdığı yazarlar arasında Azaaren Oloomi, İvan Vladislavic, Renata Salecl ve Colum McCann gibi isimler yer alıyor.

“Thea Lenarduzzi, *Karahindibalar*’da tarihi nasıl yaşadığımızı ve geçmişî ritüeller, yemekler, dil ve efsaneler aracılığıyla içimizde nasıl taşıdığımızı çarpıcı bir şekilde gözlemliyor, yaşananları yürekten ve bulaşıcı bir merakla kaleme alıyor. Lenarduzzi’yi okumak, içi dolup taşan bir çekmeceyi karıştırmak ya da eski bir fotoğraf albümünü açmak gibi. Lenarduzzi aile hatıralarının pırıltılı mücevherlerini ortaya çıkarırken, bizleri, yolculuklarını, hikâyelerini ve tutkularını paylaşmaktan mutluluk duyduğumuz, unutulmaz karakterlerden oluşan, birbirinden farklı bir grup insanla tanıştıyor.”

Francesca Wade, *Square Haunting*’in yazarı

“Thea Lenarduzzi, bu incelikli ve zarif aile hatıratında, İngiltere’deki güncel yaşamıyla ailesinin İtalya’daki geçmişi arasındaki hayalet tohumları bir araya getiriyor. Kökler, miras ve sıla hasreti üzerine bir inceleme olan *Karahindibalar*, aynı zamanda bizden geriye kalacak olanın da sevgi olduğunu vurguluyor.”

Frances Wilson, *Burning Man*’in yazarı

“*Karahindibalar* büyüleyici. Lenarduzzi’nin aile anıları, her biri ayrı bir değer taşıyan seküler bir tespihin gösterişli taneleri gibi; İtalya ve İngiltere arasında uzun senelere yayılan geçişler boyunca göç, aşk ve kaybın en mahrem anılarını ortaya seriyor. Büyükannesi Dirce, efsaneleri parça parça, kıvrak bir zekâyla anlatırken sizi de içine çekecek, ‘dinle’ diye fısıldayacak ve siz de karşı koyamayacaksınız.”

Anna Della Subin, *Accidental Gods*’in yazarı

“*Karahindibalar* çarpıcı, hassas ve son derece zeki bir aile hatıratı. Lenarduzzi bu kitapta, iç içe geçmiş hikâyelerden oluşan karmaşık bir ağı dikkatle çözüyor ve bu hikâyelerin sıcaklık, özlem ve umutla örüldüğünü gözler önüne seriyor. Dirce figüründe hem iyi kalpli bir büyükanne hem de Friulialı bir kâhin gibi bilgelik ve ailevi bir mitoloji sunan bir hikâye anlatıcısını buluyoruz. *Karahindibalar* sıra dışı yeni bir sesin gelişine işaret ediyor.”

Cal Flynn, *Islands of Abandonment*'nin yazarı

“İngiltere'nin bugünüyle İtalya'nın geçmişi arasındaki gerilimleri, büyüleyici bir sıcaklıkla anlatan bu kitap, kendine özgü hikâyeleriyle etkileyici bir aile destanı olmakla kalmıyor, her iki ülkeyi günümüzde de şekillendirmeye devam eden tarih birikimini de mercek altına alıyor.”

Tim Parks, *Ben Buradan Okuyorum* kitabının yazarı

“İtalya ve İngiltere arasında üç kuşak boyunca gidip gelen bir evin izini süren bu büyüleyici aile hatıratında, yerel lehçeler, dil ve batıl inançlar, Mussolini, Kızıl Tugaylar ve göçmenliğin zorlukları iç içe geçiyor. Lenarduzzi, çetin ceviz büyükannesiyle yaptığı konuşmaları farklı doku ve tonlarda bir düzyazıya dönüştürerek bize sürükleyici olduğu kadar zengin bir hikâye sunuyor.”

Lisa Appignanesi, *Everyday Madness* kitabının yazarı

“Thea Lenarduzzi en geniş anlamıyla aile ve akrabalık üzerine son derece uyarıcı, lirik bir metin kaleme almış. Büyükannesinin savaş öncesi İtalya'sında ve savaş sonrası Manchester'ında Natalia Ginzburg esintili bir gezintiye çıkan Lenarduzzi, ev, ev hasreti, ev gerçekleri ve eve dönüşler üzerine bir keşfe çıkıyor. Lenarduzzi'nin sürekli dikkat gerektiren eylemler için etkileyici bir sabır kapasitesi var: Karahindiba bir daha asla eskisi gibi olmayacak!”

Lara Feigel, *The Group*'un yazarı

“*Karahindibalar*, yoğun bir şekilde deneyimlenen, zaman zaman dehşete kapılan, ancak tutkulu bir bağlılıkla baştan sona ışıldayan bir hayaletler kitabı. Ailenin hayaletleri nesiller boyu İtalya ve İngiltere arasında dolaşırken, hayatları, sevgili bir büyükannenin uzun uzadıya anlatılan anılarında ve yazarın botanik, tarih ve dil üzerine geniş çaplı ve çoğu zaman şiirsel düşüncelerinde bir araya geliyor. Thea Leonarduzzi böyle düşüncelere umutsuzca ihtiyaç duyulan bir zamanda önümüze göç, hayatta kalma ve karmaşık kimliklere dair duygusal ve şefkatli, incelikli ve etkileyici bir tanıklık ziyafeti sunuyor.”

Marina Warner, *Inventory of a Life Mislaïd* kitabının yazarı

*Per te, Nonna*¹

¹ (İt.) Senin için büyükanne. (ç.n.)

I

Açık kahverengi, permalı saçlarıyla bir kadın, Co-op dağıtım merkeziyle terk edilmiş bir depo arasındaki uzun otların arasında yürüyor yavaşça. Doğduğu küçük İtalyan kasabası, Maniago'dan çok uzakta, ovaların Kuzeydoğu Alpleri boyunca kıvrıldığı bir yerde. Elbisesi –sade, düz kesim, diz altı, soluk yeşil polyester ve belki de uçuk sarı renkte, alacalı desenli– neredeyse çevresiyle bütünleşiyor. Bir terzinin alet edevatı olan çok sayıda iğneyi, ipliği, yüksüğü ve çengel-liiğneyi taşıyacak şekilde tasarlanmış; derin cepleri olan yarım önlü-ğünün parlak pembesi ve mavisi dışında onu fark etmeniz pek de mümkün değil. Düzensiz aralıklarla durup neredeyse iki büklüm eğilerek parmaklarını yaprak yığınlarına doluyor, özenle, kararlı bir şekilde koparıyor onları. Doğrulup yoluna devam etmeden önce avuç dolusu yeşili bir torbaya atıyor.

Muhtemelen bir pazar günü kuşluk vakti, Hamilton Yolu'ndaki St. Robert Roma Katolik Kilisesi'ndeki ayinden kısa bir süre sonra, rahip pasta için teşekkür etmek, çocukların nasıl olduğunu sormak ya da bölgeye yeni yerleşen bir aileye yardım etmek isteyip istemedi-ğini öğrenmek için durduruyor onu. Başka bir gün olsa dikiş maki-nesinin başında olurdu. Dükkânlar kapalı olduğu için çok az insan

var etrafta. Olanlar da genellikle kaşlarını çatıp başlarını sallayarak etrafa bakındıktan sonra yollarına devam ediyorlar. Bu kadının neyin peşinde olduğundan emin değiller –bir şey mi kaybetti acaba?– ama başıboş kedilerin, köpeklerin ve Tanrı-bilir-nelerle uğraşan insanların arasında dolaşmak istemediklerini iyi biliyorlar. Kadın şimdi tek başına, ama çoğu zaman bir oğlan çocuğu da oluyor yanında – muhtemelen on iki yaşından büyük değil ve bu, çocuğun, aile gelecekleri hakkında iki kez düşünmeye başladığı yaş. Çocuğun teni kadınınkinden daha koyu, kendine has, hafif zeytuni, üstelik bu durum okulda başına dert açıyor. Ona taktıkları pek çok isim var.

Bu kadın benim büyükannem, *mia nonna* –bazen yanında babam oluyor, annesinin diktığı şortu çekiştirip duruyor– ve akşam yemeği için karahindiba topluyor. Yoğun notlarla dolu bir sayfada yer alan yıldızlı işaretler misali benek benek çiçeklerin delişmen başları arasında geziniyor.

Bu, 1950’lerin sonlarında Longsight, Manchester’da çekilmiş bir fotoğraf ve şu anda doksanlı yaşlarını yarılamiş olan, Maniago’da yaşayan *Nonna*’ya dair kafamdaki en yaygın imgelerden biri. Elbette ben orada değilim, onlarca yıldır, başkalarının anlattıklarıyla şekillenmiş bir kurmaca bu. Aile içinde, *Nonna*’nın karahindiba toplama hikâyesi –İtalyanca *tarassaco*; memleketi Friuli’nin lehçelerinde *pestonala*, *pissecian* veya *radicèla* (kökler anlamına gelen *radici*’den türetilmiş)– her zaman, tek başına gerçekten çok daha fazla ağırlığı var. İyi bilinen bir masal gibi, tarihler ve saatler, ilişkiler veya materyallere dair ek bir ayrıntı talebi içermeyen gerçek bir peri masalı. “*Che importa?*” diyor, “Ne önemi var?” Bu, kimilerinin bütün hayatları ve kültürleri kapsayacak şekilde genişlettiği bir soru.

Tüm göçmenlerin sıradan olanın sembolizmle olgunlaştığı, onlarla bizim, yerlilerle yeni gelenler arasındaki farkın bir şekilde damıtıldığı anlara odaklanmış anlatıları vardır. Bu anlatılar, anlaşılma-

sı güç benzetmeleri geri dönüştürür, nesilden nesle aktarır ve asla tam olarak ifade edilemeyen bir şeyi pekiştirir, tasdik eder. Hikâyelerdeki çizgileri az ya da çok yalın tutarız, çünkü süsleme, tıpkı sorular gibi, işi yalnızca karmaşılaştırır.

Biz İtalyanlar, hafifçe solmuş *tarassaco*'nun tuz, belki biraz sirke ya da sıkılmış limon ve İngiltere'de o zamanlar eczaneden almanız gereken zeytinyağıyla karıştırıldığında ne kadar lezzetli olduğunu biliriz. (*T'immagini?* Düşünebiliyor musun?) Ama işte, Britanyalılar bunu yapmaz. Karahindiba ve dulavratotu bir yana, derler, çorak bir araziden yabancı ot toplamak bir yana. Yani onlar bizim deli olduğumuzu düşünüyor, biz de onların deli olduğunu düşünüyoruz gerçi. Bedava yiyecek! (Karahindiba yapraklarının bir zamanlar varlıklı Viktoryenler arasında popüler bir garnitür olmasıysa bu hikâyeye pek de uymuyor.)

Aslında ister evden yüzlerce kilometre uzağa gitmiş olsunlar, ister sadece yolun aşağısında yaşasınlar, bu tarz hikâyeleri olmayan tek bir aile bile yoktur. Dışarıdakilerle içeridekilerin ayırt edilmesini sağlayan bu hikâyeleri yakınlığı, aidiyeti ve kalıtımı kabul eden ya da sınavan, çoğu zaman uzun süren şakalaşmalar olarak görebiliriz. Natalia Ginzburg'un 1963'te yayımlanan sade ve radikal roman–anı kitabı *Family Lexicon*'da [Aile Lügati], akrabalarının tekrarlanan hikâyeleri ve dile dair tikleri, kendinde ve kardeşlerinde ani bir geri dönüşü tetikliyordu:

Eski ilişkilerimiz, çocukluğumuz, gençliğimiz, hepsi bu kelimeler ve cümlelerle ayrılmaz bir şekilde bağlantılı... Tek bir kelime, tek bir cümle, çocukluğumuzda duyduğumuz ve sayısız kez tekrarladığımız eski kelimelerden biri... Kardeşlerim ve ben kendimizi karanlık bir mağarada ya da milyonlarca insanın arasında bulsak, bu ifadelerden ya da kelimelerden sadece bir tanesi bile, birbirimizi hemen tanımamıza vesile olur.